

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1798/1-VIII/13 09.11.2015. године	
---	--

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој I редовној седници, одржаној дана 9.11.2015. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: АНТИЧКА ТОПОГРАФИЈА ПИРОТСКОГ КРАЈА, кандидата мр Предрага Пејића и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 10.03.2015. године.

Кандидат мр Предраг Пејић објавио је рад: Представа Трачког коњаника из манастиришта св. Николе код Пирота, Зборник НМБ, 2009, стр.271-280.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Војислав Јелић
--	--

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/2798</u>	
9.11.2015. (број захтева) (датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Предрага (Петар) Пејића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Предраг (Петар) Пејић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Античка топографија пиротског краја

61206-932/2-

Универзитет је дана 10.03.2015. својим актом под бр 15 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Античка топографија пиротског краја

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Предрага (Петар) Пејића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 14.05.2015. одлуком факултета под бр 660/1-X/5 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Мирослав Вујовић	ванредни проф.	археологија	Филозофски ф.
2. др Јелена Цвијетић	доцент	исто	Филозофски ф.
3. др Софија Петковић	виши научни сарадник	исто	Археолшки институт

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 9.11.2015.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Војислав Јелић</u>
--	---

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Кандидат Предраг Пејић рођен је у Белој Паланци 20. 08. 1955. године. Дипломирао је на Филозофском факултету у Београду на групу за археологију 1979. године са темом *Античка Ремесијана* код ментора проф. др. Милутина Гарашанина. Од 1985. Ангажован је на оснивању Завичајног музеја у Брчком, у Босни и Херцеговини а убрзо прелази у Музеј Понишавља у Пироту. Наредне године полаже стручни испит за кустоса археолога са темом *Истраживања Пиротског града у 1985. години* код ментора проф. др. Драгослава Срејовића. Магистрирао је 1993. године на Филозофском факултету у Београду са темом *Римске некрополе и насеље код Мале Лукање на Старој планини*, код ментора Милутина Гарашанина. У периоду од 1997 – 2006. године био је директор Музеја Понишавља. Докторске студије уписао је 2002. године код ментора проф. др. Александра Јовановића.

Докторска дисертација мр Предрага Пејића *Античка топографија пиротског краја* састоји се од 840 страна текста у ужем смислу, 36 страна библиографије са наведене 358 библиографских јединица. Илустративни део рада састоји од једне карте и преко осам стотина илустрација распоређених на 102 табле којима претходи 67 страна легенди са списком илустрација по таблама.

БИБЛИОГРАФИЈА:

- Пејић 1982 П. Пејић, Прилог топографији Ремесијане, Нишки зборник 11, Ниш 1982, 79-84.
- Војнић, Пејић 1983 Р. Војнић, П. Пејић, Археолошко благо Понишавља (каталог изложбе), Пирот 1983.
- Дељанин, Пејић 1986 Б. Дељанин, П. Пејић, Пиротски град – археолошка ископавања у 1985. години, Гласник САД 4, Београд 1986, 227-232.
- Дељанин, Пејић 1987 Б. Дељанин, П. Пејић, Пиротски град – археолошка ископавања у 1986. години, Гласник САД 3, Београд 1987, 149-154.
- Пејић 1988 П. Пејић, Пиротски град (каталог изложбе), Пирот 1988.
- Пејић 1991 П. Пејић, Археолошка истраживања (каталог изложбе), Пирот 1991.
- Пејић 1993 П. Пејић, Римске некрополе и насеље на Старој планини, магистарска теза, ментор М. Гарашанин, одбрањена на ФФ Београд 1993.

- Пејић 1995 П. Пејић, Антички период у делима Косте Н. Костића, Пиротски зборник 21, Пирот 1995.
- Пејић 1996 П. Пејић, Пиротски град кроз векове, Пирот 1996.
- Пејић 2001 П. Пејић, Селиште, праисторијска некропола и насеље код Велике Лукање на Старој планини, Лесковачки зборник 41, Лесковац 2001, 179-217.
- Митић и др. 2005 В. Митић, П. Пејић, Д. Златковић, Р. Видановић, Враниште (хроника села), Пирот 2005.
- Пејић 2008 П. Пејић, Заштитна археолошка ископавања Старог Вашаришта у Пироту, субурбијум Туреса, АП 4, Београд 2008, - .
- Пејић 2009 П. Пејић, Представа Трачког коњаника из манастиришта св. Николе код Пирота, Зборник НМБ XIX-1, Београд 2009, 271-280.

2. Предмет и циљ дисертације:

Предмет докторског рада *Античка топографија пиротског краја* мр мр Предрага Пејића су материјални остаци античког периода на подручју пиротског краја који обухвата југоисточни део Србије, односно Понишавље и Лужницу. Ради се о изразито брдско-планинском подручју у централнобалканској области који је са севера пробијен долином Нишаве са четири мање котлине коју чине Димитровградско, Пиротско, Ђурђево и Белопаланачко поље. Јужно од Понишавља започиње долина Лужнице са две мале котлине, правца пружања североисток-југозапад. Она се преко Власине, као и Нишава, улива у Јужну Мораву. У геостратешком погледу Понишавље представља најлакшу копнену везу средњег Подунавља са Малом Азијом преко долине Јужне Мораве и Понишавља и Софијског поља у горњем току Искера са источне стране. Знатно мањи комуникацијски значај има долина Лужнице којом се Понишавље са јужне стране спаја са средњим делом долине Јужне Мораве и изворишним делом Струме. У историјским изворима помени насеља из пиротског краја свде се на познате римске итинераре, где се наводе само две мансије (Remesiana и Turres) и четири мутације (Ulmo, Latina, Translitis и Ballanstra). Од посебног значаја за пиротски крај је живот и рад епископа и мисионара ремесијанског Никете, документован у више извора у периоду од 366-414. године. Средином 5. века зна се једино још за Диогенијана, другог епископа Ремесијане. У предримском периоду нема поузданих литерарних исказа о неком догађају или насељу које би могло да се убицира у овој области. Из каснијег рановизантијског периода код Хијерокла, који бележи углавном градска насеља, постоји навођење само Ремесијане, док код Прокопија као градић/полихнион, поред Румисијане, посведочена је и Кумедава. У делу *О грађевинама* Прокопије, затим, нотира и тридесет обновљених и

изграђених кастела једино у области Румисијане. Циљ предложене докторске теме је преиспитивање постојећих сазнања о пиротском крају у светлу нових чињеница о насељености и структури живљења током антике, а на основу познатих историјских, епиграфских и археолошких извора из античког периода уз предузимање свеобухватне перспекције терена.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

- пиротски крај био је неколико десетина пута био насељенији током античког периода него ли што је то до сада било приказано у стручној литератури.
 - просперитет ове области превасходно је зависио од главног царског пута, који је поред друга два - Подунавског и Егнацијевог, дијагонално пролазио Балканом.
 - тек у касноантичком периоду пиротски крај достиже врхунац урбанизације са два мања града (Ремесијана и Турес) и неколико агломерација између урбаног и руралног типа насеља (Градиште-Темска; Кале-Градиште; Кула-Грнчар).
 - Прокопијев попис кастела у области Румисијане где се налазе бројна утврђења из доба Јустинијана, односи се на пиротски крај.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

1. *Увод* (стр. 21-47): Уводни део рада обухвата историјски приказ проучавања пиротског краја од дела путописаца европских земаља из 16. века, преко полета античке историје крајем 19. и почетком 20. века, до развоја балканске античке археологије у другој половини 20. века. Овде је ближе дефинисан рад у ширем и ужем временском оквиру са излагањем основних развојних фаза пиротског краја током античког као и географске међе истраживања, односно, простор пиротског краја са свим одликама рељефа и тла који су битно утицали на развој области током антике. У наставку је кандидат изложио основне истраживачке методе коришћене у изради рада.

2. Приказ налазишта и налаза – каталог локалитета (стр. 48-575). У овом далеко најобимнијем делу тезе кандидат је каталогски детаљно приказао сваки археолошки локалитет као основну агломерацијску јединицу зависно од значаја и величине. Он је одређен у наслову месним називом у оквиру села, најниже територијалне јединице једне општине, као и хронолошким и насељским именом из античког периода. Испод наслова следи библиографија и приказ свих релевантних података за топографију и структуру насеља. На крају сваке каталогске јединице изнети су и резултати најновијих перспекција налазишта са новијим подацима налаза и закључним коментаром.

3. *Закључна разматрања* (стр. 576-836) Поглавље дискусије подељено је на три подпоглавља: У подпоглављу *У граничним областима*, кандидат разматра проблематику етногенезе пиротског краја на основу простирања племена и народа од краја бронзаног доба до краја антике. Откривени археолошки материјал на различитим налазиштима у пиротском крају упоређивањем са осталим налазиштима из централнобалканског

простора одаје извесне елементе топографске распрострањености, ширења, развоја, утицаја и нестајања племена и народа са овог простора (Трибала, Дарданаца, Агријана, Келта, Дентелета).

У подпоглављу *На главном царском-дијагоналном путу*, разматрани су разлози завидном економском и урбанистичком просперитету подручја пиротског краја у античком периоду. Овде су размотрени сви релевантни подаци о могућим трасама главног царског пута, насељима које повезује и споменицима који су подизани током његове изградње или проласка императора. Такође, указано је и на одвајања споредних путева од главног, као и њихове могуће трасе.

У подпоглављу *Од градина преко мансија и градова до полихниона*, поступно је праћен развоја насеља у пиротском крају од касног бронзаног доба до краја антике, односно, од неколико документованих праисторијских градина у Понишављу, преко мансија и мутација током раноцарског периода до градова у касноантичком периоду, пре свега, Ремесијане и Туреса. Открића знатнијих јавних и приватних грађевина у оквиру фортификација допушта аутору и праћење урбанистичког развоја појединих насеља.

4. Закључак (стр. 837-845) Судећи по резултатима рада мр. Пејића, у периоду 3-4. века цео пиротски крај доживео је буран и изражен економски процват. Урбани склопови и њихови елементи налазе се у оквиру мањих насеља а њихов топографски положај указује на равномерну распрострањеност у долинама и брдском подручју. Ово упућује да је цео пиротски крај био експлоатисан земљорадњом и сточарством, а у градовима - обласним центрима развијано је занатство и трговина на главном царском путу. Рударство у пиротском крају је била споредна грана привређивања и развијана тек у касној антици.

5. Библиографија

6. Списак табли

7. Табле 1 – 102

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Докторска дисертација мр Предрага Пејића представља рад у коме је по први пут приступљено свеобухватној проспекцији пиротског краја једног од најважнијих геостратешких региона на тлу југоисточне Србије. Опсежном и вишедеценијском проспекцијом терена те учешћем у многобројним археолошким истраживањима и детаљним проучавањем археолошке, историјске и музејске грађе кандидат даје реалну слику распрострањености античких налазишта у Понишављу и Лужници у општинама Пирот, Бела Планка, Бабушница и Димитровград. Поређења ради, у тези колеге Пејића приказано је око хиљаду локалитета и налаза из пиротског краја док је донедавно у овој области било назначено само неколико локалитета (J. Šašel (éd.), *Tabula Imperii Romani*

K-43: Naissus – Dyrrhachion – Scupi – Serdica – Thessalonike, Ljubljana, 1976.). У раду мр

Предрага Пејића *Античка топографија пиротског краја* дата је не само допуњена и знатно прецизнија археолошка карта Ремесијане већ и прва археолошка карта Туреса-Кумедаве, два мансија-полихниона који се могу сврстати међу најзначајнија античка налазишта југоисточне Србије. Поред нове убикације тридесет кастела у ремесијанској области из Прокопијевог дела *О грађевинама*, као резултат ове дисертације од непроцењивог значаја за будућа археолошка истраживања је и израда најобимније археолошке карте Понишавља и Лужнице. Докторски рад мр Предрага Пејића омогућава детаљан увид у античко културно наслеђе југоисточне Србије почев од литерарне, архивске, музеолошке и истраживачке грађе до потпуно нових података прикупљених аутопсијом уз поткрепљивање научних доказа о статусу античких насеобина и развоју економских, културних, религијских и саобраћајних односа на централнобалканском простору.

6. Закључак:

Дисертацију мр Предрага Пејића *Античка топографија пиротског краја*, одликује поуздан методолошки приступ и добро промишљен концепт рада уз коришћење релевантне и обимне научне литературе. У изради докторске тезе кандидат се у највећој мери придржавао утврђеног истраживачког плана чиме је одговорио на постављене захтеве. Античка топографија Пирота и његове околине до сада није изучавана у форми посебне научне синтезе што додатно поткрепљује чињеницу да је рад мр Предрага Пејића оригинално научно дело са посебним значајем за будућа истраживања античког периода источне Србије. Имајући све наведено у виду износимо пред Наставно-научно веће Филозофског факултета позитивну оцену рада *Античка топографија пиротског краја* и сматрамо да кандидат мр Предраг Пејић може приступити његовој јавној одбрани.

У Београду 13.10. 2015

проф. др Мирослав Вујовић (ментор)

др Софија Петковић, виши научни сарадник

доц. др Јелена Цвијетић